

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS

a Kézi és gépi anyagmozgatási tevékenységek munkavédelmi célvizsgálatáról

(2022. március 15. - június 30.)

Budapest, 2022. augusztus

Készítette: Technológiai és Ipari Minisztérium Munkavédelmi Irányítási Főosztály

Bognár Csaba
Kissné Pálmai Nóra

I. *A célvizsgálat elrendelésének előzménye*

Az **Innovációs és Technológiai Minisztérium** (ITM) munkavédelmi és foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzésre vonatkozó 2022. évi ellenőrzési irányelveinek „II. A munkavédelmi ellenőrzés elvei” című fejezete „Az ellenőrizendő főbb tevékenységi körök, szakmák, ágazatok” rész 3. pontjában szerepelnek a **kézi és gépi anyagmozgatási tevékenységek**.

A ITM és a kormányhivatalok 2022. évi országos hatósági ellenőrzési tervében meghatározásra került a kézi és gépi anyagmozgatási tevékenységek munkavédelmi célvizsgálata.

Gépi anyagmozgatás esetében a munkavédelmi hatóság nyilvántartása alapján az ellenőrzési terv kiadását megelőző időszakban (2021. I. félévben), a szabálytalan munkavégzés miatt bekövetkezett súlyos munkabalesetek száma emelkedett (21 súlyos és 14 halálos kimenetelű eset történt).

A kézi anyagmozgatási tevékenységből eredő kockázatok értékelése és kezelése kapcsolódik a Vezető Munkafelügyeleti Tisztviselők Bizottság (Senior Labour Inspectors Committee, SLIC) által 2022. évben indított kampánya váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzéséről, melynek célja a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, valamint a kockázatkezelési intézkedések előmozdítása a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzése tekintetében.

Fentiek alapján az ITM Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkára a fővárosi/megyei kormányhivatalok munkavédelmi hatóságai (a továbbiakban: hatóságok) részére a 2022. március 15.-június 30. közötti időszakban elrendelte a kézi és gépi anyagmozgatási tevékenységek munkavédelmi célvizsgálatát.

II. *A vizsgálat előkészítése*

A kormányhivatalok által lefolytatásra kerülő célvizsgálatot a Főosztály készítette elő. A kormányhivatalok kormánytisztviselői az ellenőrzéseket a központilag kidolgozott, egységes szempontrendszer alapján végezték.

A célvizsgálat az építőipari, élelmiszeripari, italgyártási, raktározási, szállítmányozási, futár postai szolgáltatásra, valamint egészségügyi és szociális ellátást végző munkáltatók ellenőrzésére irányult. Az ellenőrzések során vizsgálni kellett a munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények megvalósulását is.

A Főosztály a munkáltatók kiválasztására vonatkozóan szempontként jelölte meg, hogy olyan munkáltató kiválasztására kell törekedni ahol 5 főt meghaladó munkavállalói létszámot foglalkoztatnak, de a járvány helyzet miatt a csoportos meghallgatásokat kerülni kell.

1.) *Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályok:*

Az általános munkavédelmi előírások, szabályzatok és a kapcsolódó szabványok.

Vizsgálat alá kellett vonni az építőipari, élelmiszeripari, italgyártási, raktározási, szállítmányozási, futár postai szolgáltatásra, valamint egészségügyi és szociális ellátáshoz, valamint a termeléshez kapcsolódó anyagmozgatási technológiai folyamatokat, az ott alkalmazott emelőgépeket és használatuk jogszerűségét, továbbá a raktározásra/tárolásra használt létesítményekben, használt állványokat/emelőgépeket is. További szempont volt az anyagmozgatással/emelőgépek üzemeltetésével foglalkoztatottak munkakörülményeinek vizsgálata is.

A kézi és a gépi anyagmozgatási munkák, technológiák, továbbá a munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények megvalósulását is vizsgálni kellett az ellenőrzések során.

Az ellenőrzések döntően a műszaki, biztonsági állapot vizsgálatára terjedtek ki, a jogszabályokban/szabványokban előírt dokumentációk vizsgálatát **csak konkrét műszaki, biztonsági hiányosságok feltárása esetén volt indokolt** elvégezni.

III. Vizsgálati eredmények, adatok

A célvizsgálatban 93 kormánytisztviselő vett részt.

Ellenőrzött munkáltatók száma:	901
Ebből:	
• Építőipar:	188
• Élelmiszeripar:	94
• Raktározás, szállítmányozás, futár postai szolgáltatás:	562
• Egészségügyi és szociális ellátás:	57
 Szabálytalansággal érintett munkáltatók száma:	 817 (90%)
 Ellenőrzött munkavállalók száma:	 33 125 fő
Szabálytalansággal érintett munkavállalók száma:	12 476 fő (37%)

Sérülékeny csoportba tartozó munkavállalók létszáma

összesen:	8 875 fő	ebből szabálytalan: 1 255 fő (14%)
Ebből:		
• nő:	8 409 fő	ebből szabálytalan: 1 208 fő
• fiatalok:	45 fő	ebből szabálytalan: 0 fő
• idősebb:	258 fő	ebből szabálytalan: 33 fő
• megváltozott munkaképességű (fogyatékossgal élő):	163 fő	ebből szabálytalan: 14 fő

Az ellenőrzött munkaeszközök száma:	20 574 db
Ebből:	
• Daru:	345 db
• Targonca, raktári felrakógép:	2 422 db
• Munkaállvány:	77 db
• Építési teher- és személyemelő:	30 db
• Gépjármű emelő:	158 db
• Emelőgép kiegészítő felszerelések (tehermegfogó/teherfelvevő eszköz/függeszték stb.):	444 db
• Folyamatos működésű anyagmozgató berendezés:	117 db
• Raktári állványok:	5 047 db
• Egyéb munkaeszköz	11 934 db

Szabálytalansággal érintett munkaeszközök száma és aránya: 2 050 db (10,0%)

Ebből:

• Daru:	56 db (16,0%)
• Targonca, raktári felrakógép:	596 db (24,0%)
• Munkaállvány:	17 db (22,0%)
• Építési teher- és személyemelő:	10 db (33,0%)
• Gépjármű emelő:	33 db (20,0%)
• Emelőgép kiegészítő felszerelések (tehermegfogó/teherfelvevő eszköz/függeszték stb.):	117 db (26,0%)
• Folyamatos működésű anyagmozgató berendezés:	17 db (14,5%)
• Raktári állványok:	826 db (16,0%)
• Egyéb munkaeszköz:	378 db (3,0%)

Az ellenőrzések eredményeként az eljáró kormánytisztviselők a következő intézkedéseket hozták:

1. Hiányosság megszüntetését előíró határozatok

– Határozatok száma:	818 db
– Intézkedési pontok száma:	5 447 db

2. Tevékenységet, működést, használatot felfüggesztő, munkavégzéstől eltöltő munkavédelmi döntések (végzés/határozat)

– Döntések száma	831 db
– Érintett munkavállalók száma	2 318 fő
– Felfüggesztett munkaeszközök száma	475 db
– Felfüggesztett tevékenységek száma	496 db
– Eltöltött munkavállalók száma	350 fő

3. Figyelmeztetések

– Végzések száma	156 db
– Intézkedési pontok száma	813 db
– Érintett munkavállalók száma	795 fő

4. Helyszíni bírságok

– Helyszíni bírságok száma	10 db
– Helyszíni bírság összege	200 000 Ft

5. Közigazgatási bírsághatározatok

– Határozatok száma	4 db
– Közigazgatási bírság összege	160 000 Ft
– Érintett munkavállalók száma	16 fő

6. Munkavédelmi bírsághatározatok/figyelmeztetések

– Határozatok száma:	39 db
– Munkavédelmi bírságok összege:	8 494 020 Ft
– Érintett munkavállalói létszám:	106 fő

ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK

➤ Anyagmozgatási munkahelyek követelményei

Az anyagmozgatási munkahelyek követelményeit úgy a segédeszköz nélküli, mint a segédeszközzel végzett anyagmozgatási munka/emelőgép használat esetében vizsgálták a felügyelők.

Az anyagmozgatási munkahelyeket 752 esetben (96%) úgy jelölték ki, hogy az emelő-szállító berendezések, a raktározott anyagok és a közlekedési eszközök stabilitása biztosított. Néhány esetben a padozat sérülése már kockázatot jelentett a közlekedés, illetve az azon történő kézi, vagy gépi anyagmozgatás szempontjából. Esetenként a tárolt anyagok rögzítetlensége is előfordult. A közlekedési utak és az átjárók 84%-uknál a terhelési és szélességi normák figyelembevételével megjelöltek.

➤ Anyagmozgatási munkafolyamatok követelményei

A mozgatott, tárolt egységgrakományok jellemzően megfelelően (többnyire dobozott vagy zsugorfóliás) egységgrakatot képezve voltak tárolva. Hiányosság néhány esetben a tároláshoz, mozgatáshoz használt raklapok sérülése folytán volt tapasztalható. Előfordult, hogy több egymásra helyezett raklapon tároltak anyagot, amely a stabilitást jelentősen rontotta.

Az előírások teljesítése a munkavállalók biztonságán túl az áruk biztonságát is jelenti, ezért ezt kiemelt gondossággal végezték az esetek 94%-ban.

➤ Kézi anyagmozgatás/tehermozgatás

A kézi anyagmozgatás segédeszközeiként használt munkaeszközök megválasztásánál a munkáltatók gondoskodtak arról, hogy:

- a munkavállaló testtartása megfeleljen az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek (97,69%);
- a munkaeszköz elégítse ki a villamosbiztonsági követelményeket, illetve használata ne vezessen kóroki tényezőkhöz (92%);
- biztosítsa a munkavégzés hatókörében tartózkodók védelmét (94%).

A kézi anyagmozgatás elvégzéséhez rendszerint biztosították a munkavállalók részére a megfelelő segédeszközöket (pl. kampó, molnár kocsi, stb.), melyeket a munkavállalók készség szinten kezeltek.

Egyre elterjedtebb az egészségügyi és szociális ellátási munkahelyeken, hogy az ellátottakat emeléséhez több helyen is rendelkezésre áll segédberendezés, de azt nem mindig használják. Az idős, fogyatékos, fekvőbetegek ápolása, gondozása, fürdetése során a gondozó mellett beteghordó vagy másik ápoló személy segített megemelni a magatehetetlen személyeket.

➤ Alkalmasság

Az anyagmozgatást rendszeresen végző munkavállalók orvosi alkalmassági vizsgálatra beutalásánál a munkakörük főbb egészségkárosító kockázatai között, megjelöli a munkáltató, hogy:

- a munkaidő egységében, vagy egy részében kézi anyagmozgatást végeznek (97,43%);
- a beutalón megjelölik a mozgatott teher tömegét (5-20 kg, 20-50 kg, vagy több, mint 50 kg) (97,27%).

Előfordultak, olyan munkáltatók ahol a munkavállaló hosszabb ideje előzetes, illetve időszakos orvosi alkalmassági vizsgálatok nélkül dolgoztak. A célvizsgálat kezdeti időszakában tapasztalat volt, hogy a SARS-CoV-2 pandémiára hivatkozva az időszakos alkalmassági vizsgálatok elvégzésében volt kisebb mértékű elmaradás. A helyszínen kapott tájékoztatások alapján az időszakos vizsgálatok elhalasztása rendszerint a foglalkozás-egészségügyi ellátó fél részéről történt, a fent említett indokra hivatkozva.

Előzetes alkalmassági vizsgálatok hiányának esetében a kormánytisztviselők ideiglenes intézkedéseket hoztak a munkáltatókkal szemben.

➤ **Kezelői jogosultság**

Az ellenőrzési tematikában kiemelten fontos szerepet kapott az emelőgépek kezelői jogosultságának az ellenőrzése.

A vizsgált esetekben a gépkezelők kis kivétellel (2,25%) rendelkeztek kezelői jogosultsággal, azonban a jogosultságot megalapozó orvosi alkalmassági véleményezés nem minden esetben volt érvényes, lejártak, vagy nem megfelelő időbeli hatállyal kerültek kiállításra.

Az EBSZ előírása szerint:

„Emelőgépet önállóan az a személy kezelhet, aki

- 18. életévét betöltött, vagy szakmunkás,*
- a feladat elvégzésére a vonatkozó jogszabály szerint előzetes és időszakos orvosi vizsgálat alapján alkalmas,*
- rendelkezik az emelőgép kezeléséhez szükséges **gépkezelői jogosítvánnyal.***

Az EBSZ-ben szabályozott emelőgép kezelők személyi feltételét **a közúti közlekedési ágazatban használt gépek kezelőinek képzéséről és vizsgáztatásáról szóló 54/2021. (XI. 5.) ITM rendelet** (továbbiakban: ITM rendelet) megváltoztatta 2022. januári hatállyal. Az ITM rendelet 1. számú mellékletében szereplő gépekre illetve a **közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény** (továbbiakban: Kkt.) **19. § (5)** meghatározott gépek kezeléséhez szükséges szakmai képesítést tanúsító igazolványok (gépkezelői jogosítványok) kiadását foglalja magába.

Az ITM rendelet 9. § (3) bekezdése értelmében **az építőgépkezelő munkakörök képesítéshez kötéséről és az építőgépkezelők képzéséről szóló 6/1980. (I.25.) ÉVM-KPM rendelet** alapján megszerzett, de a közúti ágazatban használt önjáró emelő-és rakodógépek kezelőinek képzéséről és vizsgáztatásáról szóló **40/2009 (VIII.31.) KHEM rendelet 2. mellékletében** nem szabályozott, valamint OKJ képzés keretében szerzett **géptípusok, gépcsoportok tekintetében megszerzett kezelői jogosultságok továbbra is érvényben maradnak**, azaz az ITM rendelet semmilyen korábbi jogosultság elvesztését nem eredményezi.

A korábban megszerzett vezetői engedélyek csak a jogosítványban szereplő és nevesített gépcsoportok kezelésére jogosítja fel a munkavállalót. Amennyiben a munkavállaló már rendelkezik az OKJ szerinti szakképzettséggel, géptípusok, gépcsoportok tekintetében, az ITM rendelet semmilyen korábbi jogosultság elvesztését nem eredményezi, így tehát nem kell külön vizsgát tenni csak akkor, ha a munkavállaló olyan gépcsoportba tartozó gépet szeretne kezelni, amely a meglévő kezelői jogosítványában nem szerepel, illetve nincs megnevezve, vagy egyáltalán nincs kezelői jogosítványa. Kezelői jogosítványok érvényessége napjaink mindennapi kérdései.

Az ITM rendelet nem fogalmazza meg, kik számára kötelező a képesítés megszerzése, arra csak lehetőséget biztosít. Továbbá nem tartalmaz arra vonatkozó utasítást, hogy egyes munkakörök betöltéséhez milyen végzettségek, képesítések szükségesek. Az ITM rendelet hatásköre nem terjed ki arra, hogy pontosan mely gépcsoport (géptípus) kezeléséhez milyen képesítéssel kell rendelkezni.

A **gépjármű emelőknél** sok a tanácstalanság. A munkáltatók szerint elfogadhatatlan, hogy gépjárműszerelők a gépjármű emelőket külön vizsga nélkül ne kezelhessék. Mivel az autószerelő szakképesítésnek nem része az emelőgép-kezelő képzés, az jelentene megoldást, ha az autószerelő szakképesítést alakítanák át, bővítenék ki az emelőgép-kezelő jogosítvány megszerzésével.

➤ **Teherkötözés**

A teherkötözők képzését jelenleg a munkáltató végezheti saját munkaterületére pl. munkavédelmi oktatás keretében, korábban országos érvényű teherkötözői jogosultságot lehetett szerezni, amely bármely munkáltatónál érvényes lehet.

A teherkötözést, irányítást végző 1919 személy rendelkezett jogosultsággal, jogosulatlanul végzett teherkötözést az ellenőrzések során nem tártak fel. 4 (2,5%) esetben állapítottak meg a kormánytisztviselők szabálytalan teherkötözést.

Munkavédelmi oktatás

A munkavédelmi oktatásról a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény 55. § rendelkezik.

*„....Az oktatás elvégzését a **tematika megjelölésével** és a résztvevők aláírásával ellátva írásban kell rögzíteni....”*

Ezt szigorítja az EBSZ I. fejezet 6. pontja, miszerint:

*„A munkavédelmi oktatásokhoz az üzemeltető **munkavédelmi szakképzettséggel rendelkező személlyel** tematikát készített, amelynek ki kell terjednie a munkahelyek, munkaeszközök, a technológia kockázataira, annak elhárítására, a vonatkozó jogszabályok betartására.*

Igazolható módon meg kell győződni a munkavédelmi ismeretek elsajátításáról.”

Az ellenőrzés alá vont emelőgép kezelők, kötözők **munkavédelmi oktatása** 102 (16%) esetben elmaradt.

Sajnálatos módon 77 esetben az emelőgép kezelők részére nem készült oktatási tematika, több esetben hiányos volt, pl. nem tért ki az emelőgépekkel kapcsolatos ismeretekre.

Ugyanakkor pozitív az oktatással kapcsolatban, hogy több szociális intézmény esetében a betegek emelésével kapcsolatban a munkáltató több intézkedést is tett a betegemeléssel járó megterhelés csökkentésére, a dokumentált munkavédelmi oktatás során is kitértek az időskorúak precíz emelésére, valamint a kockázatértékelés dokumentuma is tartalmazta a kézi tehermozgatás szabályos végrehajtását.

A kis- és a mikrovállalkozásoknál az oktatás sokszor csak formai, az oktatási napló aláírására szorítkozik. Sok esetben az emelőgép kezelők csak kiegészítő tevékenységként kezelik az emelőgépeket. A fő tevékenységüknek, beosztásuknak megfelelően évente csak általános munkavédelmi oktatásban részesülnek.

➤ **Emelőgép napló**

Az emelőgép napló az esetek többségében rendelkezésre állt, annak hiányával néhány esetben találkoztak az ellenőrzést végzők. Több munkáltatónál rendszeresen voltak vezetve az emelőgép naplók, de az ellenőrzött gépek egy részénél az hiányos volt. Előfordult, hogy hónapokkal korábbi volt az utolsó bejegyzés, jóllehet az emelőgépet szinte napi szinten használták. Több helyen a meghibásodásokat és azok elhárítását nem írták be az emelőgép naplóba.

A vizsgált emelőgépek közül 129 nem rendelkezett emelőgép naplóval. A bemutatott és megvizsgált emelőgép naplók közül 350-et nem vezettek rendszeresen, azokban a műszakonkénti vizsgálatokat és az esetleges meghibásodásokat és azok elhárítását nem rögzítették.

Az ellenőrzéskor aktuális műszakonkénti vizsgálat elvégzését 341 (12,3%) naplóba nem írták be.

➤ **Feliratok, jelölések, jelzések**

A feliratok, jelölések, jelzések célja az információadás, továbbá a figyelemfelhívás, elsősorban a veszélyekre. Ezeknek akkor lehet különösen fontos szerepe, amikor egy adat ismeretének hiánya akár munkabaleset is vezethet. Ebből a szempontból a legfontosabbaknak tekinthetők pl. úgy a kézzel,

mint a géppel végzett anyagmozgatásnál a teher tömege, vagy a terhelési/terhelhetőségi diagram, különösen a cserélhető teherfelvevő, megfogó szerkezetek esetében.

Fontosak még a kezelési/használati információk is, ezek hiányában a nagy terheket emelő, mozgó veszélyes munkaeszközök kezelése válhat bizonytalanná és egyben balesetveszélyessé, még akár az emelés hatókörében tartózkodók számára is.

A terhelhetőségi diagramok – 137 kivétellel – az emelőgépeknél jól látható helyen elhelyezték, azok olvashatóak voltak. 48 kivétellel a gépkezelők ismerték is a diagram jelentését.

Az emelőgépek 15 %-ánál előfordult kisebb hiányosság, általában a villaágak terhelhetősége hiányzott, a terhelési diagram lekopott vagy a berendezés figyelem felkeltő ábráinak a lekopott hiányos állapota volt tapasztalható.

A figyelmeztető feliratok, piktogramok többnyire megtalálhatóak voltak a vizsgált emelőgépeken – 192 - kivétellel, viszont az emelési tevékenység során alkalmazott villaág hosszabbítókön nem minden esetben voltak adattáblák és az emelőgépen hozzájuk tartozó terhelési diagram.

➤ **Rendeltetés szerinti használat**

Az ellenőrzött emelőgépek általános műszaki állapota, biztonsági berendezéseinek megléte és működése túlnyomó részben megfelelt, az ellenőrzött emelőgépeket rendeltetésszerűen használták az ellenőrzések alatt.

➤ **Nagy- és kiefeszültségű föld feletti szabadvezeték, villámvédelem**

Nagy- és kiefeszültségű föld feletti szabadvezeték közelében üzemeltetett emelőgépnél a vezetékek feszültségmentesítését 1 eset kivételével elvégezték. Az emelőgép érintésvédelmét, szabadtéri szerelés esetén villámvédelmét 11 esetben (9%) nem készítették el, megfeleléségét mérési jegyzőkönyvvel nem tudták igazolni.

➤ **Új telepítési hely**

Az új telepítési helyen felállított emelőgép üzembe helyezése előtt az emelőgép fővizsgálatát el kell végezni. Ennek a vizsgálatnak az az elsődleges célja, hogy az emelőgép szerelésének megfeleléségét ellenőrizze. A vizsgálat elvégzésére gyakorlatilag csak emelőgép szakértő jogosult, ezzel is biztosítva, hogy megfelelő szakteleppel bíró személy végezze el ezt a fontos vizsgálatot.

Az új telepítési helyen felállított 117 emelőgép közül 11-nél nem végezték el az üzembe helyezése előtt az emelőgép fővizsgálatát.

➤ **Belső közlekedési rend**

Ott, ahol erre szükség lett volna, 56 esetben nem alakították ki a belső közlekedési rendet.

A munkahely padlózata, a közlekedési utak felülete nem volt csúszásmentes, egyenletes, botlás- és billenésmentes, a közlekedési utak szélessége és a szabad magasság nem tette lehetővé a gyalogosok és járművek biztonságos közlekedését, a közlekedési utak és pályák melletti biztonságos munkavégzést 96 esetben (12,9%).

A gyalogos és az önjáró emelő/rakodógép, targoncás közlekedési utakat 106 esetben nem jelölték, vagy választották el egymástól, illetve a felfestések kopottak voltak, nem voltak jól láthatók.

A közlekedési utakat sok esetben anyagtárolással szűkítették le, így nem tette lehetővé a gyalogosok és járművek biztonságos közlekedését. A kereskedelmi egységekben gyakori probléma, a folyosón történő áruelhelyezés, (helyhiány, kicsi raktárrész) ami sok esetben kevés szabad helyet biztosít a gyalogos közlekedésre.

Az építés-kivitelezési munkaterületeken a belső közlekedési rend az időszakonként változó állapotok miatt, a mobil gépek közlekedési útvonalától eltérő gyalogos útvonalakat használtak a munkavállalók.

➤ **Mentés**

Azoknál az emelőgépeknél, ahol a kezelő a magasban végzi a munkáját, vagy maga a gép emeli a kezelőt a magasba, bármikor előfordulhat műszaki hiba, vagy akár a kezelő is lehet rosszul. Ezekben az esetekben gondoskodni kell a kezelő lehozásáról, mentéséről, függetlenül attól, hogy műszaki hiba van és a kezelő tudja saját magát menteni, vagy nincs műszaki hiba, csak éppen a kezelőt kell haladéktalanul lehozni (akár a toronydaru 30 m magasan lévő kezelőfülkéjéből is) és orvosi segítséget kérni. Mindezek legalább kétféle mentési megoldást kívánnak, amelyekre már a kockázatértékeléskor gondolni kell, úgy a személyi, szervezési, mint a technikai feltételek biztosításával, valamint a feladatok gyakoroltatásával is. A gyakoroltatásnak – az előírásokon túl – azért van fontos szerepe, mert éles helyzetben nincs idő megtanulni a teendőket, és bátorságot meríteni.

A mentéssel, önmentéssel kapcsolatos szabályok építési területen használt személyemelőkhöz, illetve raktárakban személyemelőt is végző komissiózó targoncák esetében merültek fel. A mentési feltételek az ellenőrzött területeken adottak voltak, a szabályok betartásával kapcsolatban az 532 kezelőfülkével ellátott emelőgép esetében csupán 2 esetben állapítottak meg hiányosságot.

159 esetben az emelő-berendezést tették elsősorban alkalmassá úgy a mentésre, hogy segédenergiával vagy kézi erővel, gravitációval legyen lehetőség a személytartó leengedésére.

A személytartóból, a magasban elakadást imitálva, az önmentést időszakonként – 6 kivétellel – gyakoroltatják. A mentés gyakorlati oktatása nem mindenhol történt meg igazolt módon (pl.: magasból mentés raktári felrakógépből), nem tudták a gépkezelők, hogy hol a kikötési pont, és hogyan kellene elvégezni az önmentést. Az önmentés céljából tartott hevederzet felülvizsgálatánál is voltak hiányosságok.

Az önmentő készülékek mentőkötelének félévenkénti felülvizsgálatát, és írásbeli nyilatkozat tételét a további felhasználhatóságáról 8 esetben nem teljesítették.

64 személytartó közül 14-nél hiányzott garantált teherviselő pont kijelölése és megkülönböztető színezéssel jelzése, ahová a mentő (önmentő) eszközöket kell erősíteni.

➤ **Kezelő védelme, kezelőhely**

Elsősorban az emelővillás vezetőüléssel targoncáknál gyakori eset, hogy pl. gyorsleállítás miatt vagy mert „lelép” a rakodóról, a kezelő kizuhan a targoncából és ilyenkor nem ritkán halálos kimenetelű munkabaleset következik be. Ezeknek a baleseteknek a súlyosságát nagymértékben csökkentheti egy olyan megoldás, amely megakadályozza boruláskor a kezelő kizuhanását a targonca kezelőhelyéről. Ez lehet kezelőfülke, de más, a kezelő ülésben maradását biztosító berendezés is, mint például a biztonsági öv. Az is fontos feltétel, hogy ha a kezelőn múlik ennek az eszköznek a használata, akkor azt használja is.

A vizsgált emelőgépek 98 %-a rendelkezett olyan műszaki megoldással (pl.: biztonsági öv), amely biztosította a felborulás esetén a vezető ülésben maradását.

A kezelő is ülésben maradását biztosító szerkezetet az esetek 97 %-ában rendeltetésszerűen használják. Esetenként leszerelt biztonsági öv, illetve az öv használhatatlansága miatt került sor intézkedésre.

➤ **Illetéktelen használat kizárása**

Az emelőgépekkel történő munkabalesetek bekövetkezéséhez az is gyakran hozzájárul, hogy olyanok kezelik azokat, akiknek nincs kezelői jogosultságuk, de mégis – mert alkalom adódik és találkoznak egy nem kellően lezárt emelőgéppel – úgy gondolják, kipróbálják. Ezzel nem csak saját magukat, hanem a környezetükben tartózkodókat is veszélyeztetik.

Ha az már megoldott, hogy ne hagyja a kezelő az indítókulcsot a gépben, akkor még arra is gondolni kell, hogy olyan helyen se hagyja, ahol más is könnyen hozzáfér.

Az illetéktelen használat megakadályozására a nagyobb létszámú munkáltatók esetében több hangsúlyt fektetnek, mint azokon a helyeken, ahol kevesebb munkavállaló dolgozik és/vagy a munkavállalók többségének van érvényes kezelői jogosultsága az adott emelőgép kezeléséhez.

Az emelőgép üzemeltetésének befejezésekor, vagy a munkaszünetek megkezdésekor, ha a kezelő az emelőgépet elhagyja, 92 %-ban megakadályozott, hogy az emelőgépet illetéktelen személy üzembe helyezhesse.

Előfordult olyan eset is, amikor a munkáltató mulasztása miatt műszakilag nem is volt megoldható az emelőgép (többnyire híddaru) főkapcsolójának lezárási lehetősége, vagy a lakattal lezárható főkapcsolóhoz nem biztosítottak lakatot, illetve a rádió-távvezérelt híddaruk kezelőegységét a daru közelében tárolták illetéktelenek által hozzáférhető módon.

A villamos üzemű emelőgépek 18%-át üzemszünet alkalmával nem választották le a hálózatról, vagy a főkapcsolót kikapcsolt helyzetében nem zárták le biztonsági zárral (lakattal).

➤ **Kockázatértékelés**

A kockázatértékelések vizsgálata során megállapításra került, hogy több munkáltató nagyobb figyelmet fordít a kézi anyagmozgatás során fellépő veszélyekre és kockázatokra. Ezek megelőzésére intézkedési tervet készítettek. Azonban az is tapasztalható volt, hogy néhány munkáltató egyáltalán nem fordít figyelmet a fennálló kockázatok kezelésére. Több esetben előfordult, hogy a munkáltató egyáltalán nem értékelte minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatok

A bemutatott kockázatértékelések vizsgálata során a legtöbb munkáltatónál kiderült, hogy az emelőgéppel végzett tevékenység kockázatainak felmérése hiányzott, vagy általános, erősen leegyszerűsített volt, és a szükséges intézkedések megtételét a hiányosságok megszüntetésére sem tartalmazta.

A kockázatértékelés során 134 munkáltató (18%) nem vette figyelembe a kézi anyagmozgatás veszélyeit.

Szinte kivétel nélkül, minden esetben szükséges volt intézkedést hozni a megfelelő tartalmú kockázatértékelés elkészítésére. A kockázatértékelések a kézi anyagmozgatás, az emelőgépek, az emelőgép kezelés kockázatait, veszélyeit, az érintetteket, veszélyeztetettek azonosítását, kockázatot súlyosbító tényezőket nem tartalmazták. Nem számoltak a kézi anyagmozgatást végzőket, az emelőgép kezelőket érő terhelésekkel (pl. megemelt teher tömege, rossz munkamódszer, kedvezőtlen klíma körülmények), így a szükséges megelőző intézkedéseket (pl. megfelelő tájékoztatás, oktatás, egyéni védőeszköz szabályzás) sem tették meg.

➤ **Egyéni védőeszköz**

A munkáltatók 90 %-a meghatározta és biztosította a munkavállalói részére a veszélyforrások ellen megfelelő védelmet nyújtó egyéni védőeszközöket (védősisak, munkavédelmi cipő, ha szükséges volt hallásvédő fültek, fül dugó, védőkesztyű, hideg elleni védőruhákat). A munkavállalók 98 %-a rendeltetésének megfelelően használta a munkáltató által biztosított, a veszélyforrások ellen megfelelő védelmet nyújtó egyéni védőeszközöket.

A védősisakoknál a használhatósági időre általában nem figyeltek oda, számos lejárt használhatósági idejű sisakot találtak a kormánytisztviselők az ellenőrzések során.

Rendkívül gyakori, leginkább az építőipar ágazatában, hogy a munkavállalók a lábsérülés kockázata ellen védelmet nyújtó védőlábbelit nem viselik. A leggyakoribb tevékenység, amikor lábsérülés kockázatával kell számolni, a kézi- és gépi anyagmozgatás, haladó, mozgó munkagépek környezetében történő munkavégzés, közlekedés. Nagyobb arányban volt tapasztalható a védőeszköz használatának elmulasztása, illetve ennek eltérése, mint az egyéni védőeszköz biztosításának hiánya.

EMELŐGÉPENKÉNTI VIZSGÁLATI SZEMPONTOK

➤ **DARU**

A vizsgált daruk 99%-ánál biztosítottak az eszközök a villamos berendezés leválasztására.

A daruk 74%-ánál illetéktelenek számára hozzáférhetetlenek voltak a vezérlőelemek(pl. zárható ajtó, zárható kapcsoló nyomógombos vezérléskor).

Az illetéktelenek feljutásának, a megemelt teher alatti és a hatósugáron belüli tartózkodásnak tilalmára vonatkozó figyelmeztetéseket is legtöbbször elhelyezték a vizsgált gépeken.

Az ellenőrzött darukról általánosan elmondható, hogy műszakilag jó állapotban voltak, a munkáltatók gondoskodtak a szükséges időszakos vizsgálatokról, a kezelők jogosultságukat bemutatták.

2 daru esetében nem volt mindenhol figyelmeztető színjelölés azokon a darurészekon, amelyek üzem közben veszélyt okozhatnak.

Több daruval végzett együttes emelést 38 esetben vizsgáltak a felügyelők. Sehol sem hiányzott az ehhez szükséges technológiai utasítás.

➤ **Híddaru**

Általánosságban elmondható, hogy az ellenőrzött híddaruk esetében a fő gond azzal kapcsolatban merült fel, hogy a daruk kezelését illetéktelenek számára műszaki megoldással (pl.: a főkapcsoló lezárása lakattal) nem gátolják meg teljes mértékben a munkáltatók.

A függő teher alatt tartózkodás tilalmára a darun biztonsági, figyelmeztető jelzéseket elhelyeztek. A kezelők jogosultságait bemutatták, azonban az emelőgép-naplókat nem minden esetben vezették megfelelően. Lemaradtak a műszakos vizsgálatok, illetve az időszakos vizsgálatok elvégzését sem jelölték meg pontosan, a vizsgálatok eredményét a naplókba nem jegyezték be

Rendszeresen visszatérő hiányosságként tapasztaltuk, hogy a daruk teherfelvevő elemének horgán a kiakadásgátló szerkezet hiányzott, vagy sérült volt és nem állt vissza a horogcsúchoz.

➤ **Toronydaru**

Építkezéseken ellenőrzött toronydaruk, általában az előírásoknak megfelelően voltak telepítve, és a szükséges dokumentációk mindegyikével rendelkeztek. A daruk az előírásoknak megfelelően működtek, a szükséges mérő és jelző berendezésekkel fel voltak szerelve, a kezelőik rendelkezett érvényes jogosítvánnyal, és az orvosi alkalmassági bejegyzés is érvényes és szabályos volt. Egy esetben a daru villamos betáplálásához használt hosszabbító vezeték köpenyszigetelésének hibája miatt kellett intézkedni, más esetben viszont az emelőgép napló nem volt vezetve.

➤ **Önjáró/Autódaru**

A járműdaru telepítésével kapcsolatos szabálytalanság nem került megállapításra.

➤ **TARGONCA**

A legtöbb vizsgálat (2422) a targoncák körében volt. Megállapítható, hogy – 7 kivétellel – álló helyzetben a targoncák tehermegfogó szerkezetét/villáit az előírások szerint teljesen leeresztették.

Az emelőtargoncák 99 %-át a terhelési diagramjának megfelelően terhelik (pl. villahosszabbító használatakor).

A targoncát elhagyó kezelők 93 %-a gondoskodott arról, hogy illetéktelen személyek a targoncát ne használhassák (pl. kiveszik az indítókulcsot).

Járműre történő rakodáskor 6 járművet nem rögzítettek elmozdulás ellen.

A többek által kezelt targoncák legtipikusabb hiányosságai, hibái voltak:

- a terhelhetőség jelölések hiánya,
- a sárga-fekete felfestések hiánya,
- instabil, lötyögő emelővillák,
- villarács hiánya,
- lekopott, vagy hiányzó terhelhetőségi diagramok,

- nem működő kürtök,
- sérült szélvédők,
- vezető ülés alá befűzött, vagy ki nem húzható, sérült biztonsági övek,
- szakadt, sérült, ergonómiailag nem megfelelő ülészivacsok,
- nylon tetők szabadtéren használt targoncáknál,
- letört védőajtók, sérült szélvédő,
- sérült, hiányzó világító testek, izzók,
- a gumik futófelületének súlyos kopása.

➤ **Gyalogkíséretű targonca**

A gyalogkíséretű targoncák esetében 5-nél hiányzott/nem működött a rögzítő fék, 1-nél hiányzott a kerékvédő.

A legalább 1800 mm emelési magasságú rakodótargoncák közül 7-nél hiányzott a teher hátraesését megakadályozó védőrács.

➤ **MUNKAÁLLVÁNYOK**

A vizsgált munkaállványok közül 107 esetben fordult elő, hogy azokkal személyeket emeltek. Ezeket az emelőgépet ellátták – 5 kivételével - erre a célra tervezett és tanúsított kiegészítő felszereléssel, illetve az erre az üzemmódra alkalmassá tették az emelőgépet.

➤ **Mozgó munkaállvány**

A járműre épített mozgó munkaállványokon volt olyan, a vezetőfülkéből látható jelzőberendezés, amely jelzi, ha bármely részegysége nincs szállítási helyzetben.

Minden mozgó munkaállvány védve volt az illetéktelen használat ellen (pl. zárható kapcsolóval). Négy munkaállvány kivételével megvolt a munkapódium minden oldalán elhelyezett védőszerkezet a személyek és tárgyak leesésének megelőzésére.

3 munkaállványon nem volt vészleállító berendezés.

➤ **Mozgó munkahíd**

A megvizsgált 23 db mozgó munkahíd közül 1-nél állapítottak meg hiányosságot, amelyről hiányzott a szabályosan kialakított háromsoros védőkorlát.

➤ **Személyemelésre ideiglenesen felhasznált emelőgép**

Az ellenőrzött munkáltatóknál 48 esetben használtak személyemelésre ideiglenesen felhasznált emelőgépet, Az emelőgépek 10 %-nál (5 db) feltárássra került szabálytalanság. Tipikus hiányosság volt, hogy a személyemelésre ideiglenesen felhasznált emelőgép és személyemelő kosár nem rendelkezett az emelőgép és a személyemelő kosár együttes megfelelőség-vizsgálatán alapuló, a vizsgálat eredményét is tartalmazó, akkreditált szervezet által kiadott vizsgálati jegyzőkönyvvel.

➤ **GÉPJÁRMŰ EMELŐ**

Összesen 191 db gépjármű emelő vizsgálatára került sor.

A gépjármű emelőknél több esetben az emelőgép kapcsolójában volt a kulcs, a gép használaton kívüli állapotában. Főleg a munkavédelmi üzembe helyezés, és az időszakos vizsgálatok elmaradása volt a leggyakoribb hiányosság. A kezelési útmutatók idegen nyelvűek, a kezelőelemeknél előfordult a

magyar nyelvű felirat hiánya, de az elemek kialakítása megfelelő volt, a vészleállítóknál sem volt hiányosság tapasztalható.

Általánosan a kezelők – az EBSZ-ben előírt, kezelői jogosítvány helyett – házi vizsgával, autószerelői bizonyítvánnyal vagy kisépkezelői igazolvánnyal rendelkeztek.

Tartóbakokon a megengedett legnagyobb teherbírást 5 esetben nem tüntették fel.

➤ **RAKTÁRI ÁLLVÁNYOK**

A raktári állványok/tárolóeszközök a tárolási technológia fontos részét képező munkaeszközök, melyek meghibásodásuk, túlterhelésük következtében, vagy ha egy emelőgép nekik ütközik, ezért eldőlnék, összeomlanak, ezzel nagy veszélyt jelenthetnek a környezetükben tartózkodó munkavállalókra. Mindezek megelőzése érdekében nagyon fontos a raktári állványok, a tárolási technológiák rendszeres ellenőrzése, felülvizsgálata.

A munkáltatók az állványok telepítését általában erre jogosultsággal és képesítéssel rendelkező szakembereket foglalkoztató cégekre bízták, és az állványok karbantartását is zömében ezek a cégek látták el. Sajnos a MSZ EN 16335 szabvány nem követeli meg a szakmai irányú és megfelelő tapasztalattal rendelkező személyek megbízását az állványok felülvizsgálatának céljából, így sok esetben nem megfelelőek az állványvizsgálatra vonatkozó dokumentumok.

A felelős személy megbízása és az általa meghatározott rendszeres ellenőrzés elmaradása egy-két munkáltatónál hiányosság volt. Ezekről a kötelezettségekről több munkáltató, ill. munkavédelmi szakember sem tudott.

A vizsgált munkáltató közül 668 esetben nem határoztak meg írásban az időszakos ellenőrzések gyakoriságát és mértékét, valamint a tárolóeszközök biztonságáért felelős személy.

A raktári állványok időszakos ellenőrzését nem végzik el legalább 12 havi gyakorisággal az állványok 24%-ánál, erről a kötelezettségről sem tudott több munkáltató.

A kiszolgáló folyosóba beforduló, vagy az abban haladó targonca állványhoz való ütközésének megakadályozására az állványok 10%-ánál hiányzik az ütközés elleni védelem.

A biztonságos terhelhetőségre vonatkozó figyelmeztető feliratok, a megengedett teherbírással vonatkozó utasítások szembetűnő helyen, a tárolóeszközökön vagy azok szomszédságában, egyértelműen látható módon, a munkavállalók által érthető nyelven, maradónak vannak feltüntetve a munkáltatók 91%-ánál.

➤ **EMELŐGÉP KIEGÉSZÍTŐ FELSZERELÉSEK (TEHERMEGFOGÓ/TEHERFELVEVŐ ESZKÖZ/FÜGGESZTÉK STB.):**

A teherfelvevő eszközök vizsgálata során leggyakrabban a horog kiakadás-gátló hiánya (10 %), valamint a felülvizsgálatok elmulasztása miatt történtek intézkedéseink. A teherfelvevő eszközök tárolása többnyire előírászerű volt, 20 eset kivételével. Előfordult olyan eset, hogy a sérült, selejtezésre váró teherfelvevőt az épek között tárolták, ami balesetveszélyt jelentett a munkavégzés során.

Néhány esetben a munkáltató nem vezetett nyilvántartást a függesztékekről, volt ahol nem győződtek meg minden munkakezdés előtt a teherfelvevő- és függesztő eszközök egészségét nem veszélyeztető és biztonságos állapotáról.

Több esetben előfordult, hogy a gyári azonosító jelölések elkoszolódnak vagy leszakadnak, így azok alapján az azonosítás lehetetlenné vált.

➤ FOLYAMATOS MŰKÖDÉSŰ ANYAGMOZGATÓ BERENDEZÉS

4 folyamatos működésű gép vagy géprendszer mentén 1 esetben hiányzott a jól megközelíthető helyen elhelyezett biztonsági kikapcsoló. Minden gépnél jelezte fényjelzés a gép vagy a géprendszer üzemi állapotát, e kérdésben intézkedésre nem került sor.

A gép leállító és a vészleállító berendezései 3 esetben nem voltak akadálymentesen elérhetők.

Több görgős szállító pályával találkoztak az ellenőrzések során a kormánytisztviselők, melyek elismert gyártók termékei voltak, kialakításuk, műszaki állapotuk megfelelt az előírásoknak.

DOKUMENTÁCIÓK

A munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálaton alapuló üzembe helyezés elmulasztásával nem egy esetben találkoztak a kormánytisztviselők az ellenőrzések során. 128 esetben hiányzott az emelőgép **munkavédelmi üzembe helyezésének** az elrendelése. Ennek oka lehetett, hogy a munkáltatók az üzembe helyezés fogalmát gyakran a gép átvételekor a forgalmazó általi beüzemelésként értelmezték. 75 esetben az emelőgép időszakos biztonsági felülvizsgálatát nem végezték el az előírt időközönként.

Több esetben lehetett tapasztalni, hogy az emelő berendezés fő- vagy szerkezeti vizsgálata nem történt meg időben, és az egyébként rendben elvégzett vizsgálatok esetében is előfordult, hogy a vizsgálatot végző az emelőgép naplóba nem írta be a vizsgálat eredményét és a jegyzőkönyv számát.

157 emelőgép időszakos vizsgálatait nem a vonatkozó szabvány előírásai szerinti időközönként végezték.

Nem a vonatkozó szabvány előírásai szerint végezték a vizsgálatokat pl.: targoncánál 120, daruknál 12, mozgó munkaállványoknál 1 és gépjárműemelőnél 23 esetben.

132 vizsgálati jegyzőkönyvről hiányzott a **vizsgálatot végző nyilatkozata az emelőgép állapotáról**.

A teherfeltevő eszközök 6%-ánál nem gondoskodott az üzemeltető a teherfeltevő eszközök időszakos vizsgálatáról.

Az időszakos felülvizsgálatot végző emelőgép szakértő jogosultsága, engedélyének száma több jegyzőkönyvön nem szerepelt. Az emelőgép naplóba a vizsgálat elvégzését – néhány kivételtől eltekintve – beírták a vizsgálatot végzők, az „Üzemképes” megjelöléssel, azonban a vizsgálat eredményét tartalmazó jegyzőkönyv száma elvétele volt csak feltüntetve az emelőgép naplókban.

92 gépi hajtású targonca **üzemviteli dokumentuma** hiányzott.

A dokumentációk ellenőrzésénél nagy probléma volt az építési munkahelyeken, hogy azokat a munkáltatók nem viszik magukkal, így a felülvizsgálatok megtörténtének az ellenőrzése nagyon nehézkesen működött.

A célvizsgálat során a felügyelők a rendelkezésre álló mérőműszereket (zaj, megvilágítás, légállapotok) 35 esetben alkalmazták.

➤ A SLIC EMEX – VÁZ- ÉS IZOMRENDSZERI MEGBETEGEDÉSEKRE VONATKOZÓ KAMPÁNY

A munkavállalók váz- és izomrendszeri megbetegedésével kapcsolatos kockázatok azonosításával kapcsolatos kérdéssor

A kézi anyagmozgatási tevékenységből eredő kockázatok értékelése és kezelése kapcsolódik a Vezető Munkafelügyeleti Tisztviselők Bizottság (Senior Labour Inspectors Committee, SLIC) által indított, a munkával összefüggő váz és izomrendszeri megbetegedések megelőzésére irányuló nemzetközi kampányához és felméréséhez.

A kampányban feltett kérdések főleg a váz- és izomrendszeri megbetegedések kockázatértékelésére, tényeken alapuló kockázatbecslési módszerek alkalmazására, munkavédelmi képviselők részvételére, megtett intézkedésekre terjedt ki. A felügyelők az ellenőrzés során figyelembe vették ezeket a kérdéseket.

A felügyelői válaszok alapján 452 db munkáltató tapasztalatáról számoltak be a SLIC kampány kérdőíve alapján. 292 db esetben terjedt ki a munkáltató kockázatértékelése a váz-izomrendszeri megbetegedések megelőzésével kapcsolatos azonosításra, felmérésre, kockázatkezelésre, ebből 280 munkáltató értékelte rendszeresen a megelőző intézkedések megvalósulását.

A váz-izomrendszeri megbetegedések kockázatértékelése az esetek többségében (69%) kiterjedt a meglévő ergonómiai kockázatokra, figyelembe véve azok gyakoriságát, időtartamát és intenzitását. Azon munkáltatóknál ahol megtörtént a kockázatértékelés a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzésével kapcsolatban, az szinte valamennyi felmerülő kockázati tényezőt érintette (ismétlődő munka, kézi tehermozgatás, emelés, cipelés, tolás és húzás, hosszan tartó állás, huzamos ideig tartó ülés). Figyelembe vettek különböző súlyosító tényezőket is, például, ha a munkavégzés nagy erőfeszítéssel jár, a munkadarab/eszköz nehéz és nehezen megfogható, munkaállomások nem állíthatók egyenként, a munkavállalók teljesítménykényszerben dolgoznak.

A célvizsgálat során ellenőrzött munkáltatók között előfordult olyan, hogy még a tevékenységre vonatkozó kockázatértékeléssel sem rendelkezett, ott ahol a dokumentumot elkészítették, számos helyen voltak hiányosságok a dokumentum tartalmával kapcsolatban. Sok esetben hiányzott a kézi, gépi anyagmozgatás kockázatainak értékelése, még olyan helyeken is, ahol egyáltalán nem tudják kiváltani a kézi mozgatást. A munkáltatók a sérülékeny csoportba tartozó munkavállalókkal kapcsolatos kockázati tényezőket elenyésző esetben értékelték.

A munkavédelmi oktatások tekintetében a munkavállalók 75 % részesült munkavédelmi oktatásban, amely részletezte az ergonómiai biztonságos munkavégzés ismereteit. Az oktatási anyagot jellemzően power point előadással prezentálták a munkavállalók részére, hogy átfogó képet kapjanak a váz- és izomrendszeri megbetegedésekről, azok megelőzéséről és hosszú távú hatásaikról.

Az oktatási tematikában a sérülékeny csoportokra több esetben nem tértek ki, azok tartalma jellemzően csak az emelt terhek súlyára, valamint az emeléshez használt testhelyzetekre vonatkoztak, egyéb tényezőkhöz kapcsolódó ismeretanyagot nem tartalmaztak.

A munkavédelmi képviselők 33%-ban vettek részt a kockázatértékelés ergonómiai felmérésében.

A nemzetközi felmérésben kíváncsiak voltak arra, hogy a munkáltatók alkalmaznak-e tényeken alapuló kockázatértékelési módszereket és 39 munkáltató alkalmazott ilyen módszereket. Ezen módszereket a legtöbb munkavédelmi szakember nem ismeri és/vagy nem használja. Elenyésző számban ezeket alkalmazták leggyakrabban: HARM (15 esetben)- az ismétlődő munka értékelésére

szolgáló eszköz, KIM (8 esetben) emelés, tartás és cipelés, teher tolása vagy húzása, MAC (8 esetben)- az együttműködésben (két személy) végzett munka értékelésére szolgáló kockázatbecslés.

Az Egyéb módszerek tekintetében több esetben a munkáltatónál folytatott váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzésével kapcsolatos kockázatértékelés tényeken alapuló módszert (CERA) tartalmazott, amely a gyártósori álló munkavégzés mellett a kézi anyagmozgatásra terjedt ki.

A CERA (összetett ergonómiai kockázatbecslés) módszer a testhelyzet, kézi anyagmozgatás, erő kifejtés, ismétlődő mozdulatok értékelésére alkalmas. A CERA értékelő lapok célja elsősorban a kockázatmentes állapot igazolása és a magas kockázatú helyzetek szűrése.

Tapasztalataink szerint a kampányban említett vizsgálati módszereket azért nem alkalmazták, mert az azzal kapcsolatos ismeretanyaggal a munkáltatók, munkavédelmi szakemberek nem rendelkeztek.

A szociális intézmények kis hányadánál volt tapasztalható, hogy a munkavállalók számára betegemelő biztosításával könnyítik a fekvőbetegek, illetve a mozgásukban korlátozott gondozottak mozgását. A legtöbb helyen szervezési intézkedést hoztak arra vonatkozóan, hogy csak kettesével lehet végezni a fekvőbetegek mozgását, illetve a munkarend beosztást igyekeznek úgy alakítani, hogy minden műszakban legyen férfi munkavállaló, aki besegít az emelésnél. Azoknál a munkáltatóknál, ahol foglalkoztak a kézi anyagmozgatás kockázataival – és nem csak érintőlegesen – ott általában kitértek a dokumentumban az ergonómiai kockázatok időtartamára és intenzitására, a munka közbeni testtartásokra, mozgásokra. Azon munkáltatóknál, ahol a kockázatértékelésben kitértek a kézi anyagmozgatásra, illetve annak ergonómiailag biztonságos módon történő végzésére, ott a munkavédelmi oktatásban is szerepelt az ide vonatkozó ismeretanyag és tudnivalók. A betegemelő berendezést használó egészségügyi intézmények között előfordult olyan, hogy a betegemelő használatára a berendezés gyártójának képviselője oktatta ki az ápoló személyzetet.

Az eljáró kormánytisztviselők ellátták a munkáltatókat a megfelelő szakanyagokkal, tanácsadással ösztönözték őket a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, valamint a kockázatértékelési intézkedések előmozdítására a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzése tekintetében.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az anyagmozgatásra, emelőgépekre vonatkozó biztonsági szabályok sokkal szigorúbbak, mint a többi munkaeszközhöz vonatkozó szabályok. A munkáltatók nagy része fokozott figyelmet fordít a kézi anyagmozgatást végzőkre és az emelőgépek műszaki és biztonsági állapotára is. Egy emelőgép kiesése a termelésből néha sokkal több kárt okoz a vállalkozásnak, mint egy termelőeszköz meghibásodása. Az emelőgépekkel kapcsolatos balesetek is megerősítették a munkáltatókat abban, hogy előtérbe kell helyezniük emelőgépeik és az azzal végzett munkák biztonságát.

Sok munkáltató a főosztály honlapjáról vagy emelőgép ügyintézőjétől, mások a munkavédelmi szakemberétől már korábban értesült a 2022. évi gépi és kézi anyagmozgatással kapcsolatos célvizsgálatról. Ezért egy részük az ellenőrzésre már időben fel tudott készülni. A munkáltatók képviselői és a munkavállalók, emelőgép kezelők is végig segítették az ellenőrzések lefolytatását. A feltárt szabálytalanságokat megértették, az ellenőrzésekhez pozitívan álltak hozzá, együttműködők voltak a munkavédelmi ellenőrzések során.

A munkáltatók részéről együttműködő magatartás mellett ugyanakkor érzékelhető volt a témával kapcsolatos információk hiánya.

Sok munkáltató a részletekbe belemerülő ellenőrzések során szembesült azzal a ténnyel, hogy a megbízott munkavédelmi szakember, emelőgép-vizsgáló szakember nem világosítja fel megfelelően a munkavédelmi követelmények teljesítésének lehetőségeiről.

Számos, esetenként kirívó szabálytalanságot is feltártak a kormánytisztviselők, mely mutatja, hogy mennyire elmélyült magas szintű és alapos szakmai ismeretek szükségesek az emelőgépek üzemeltetéséhez.

Jól fogadták az új, átfogó információkat az emelőgépek szabályos üzemeltetésével kapcsolatban, ugyanis ezen a téren nem rendelkeztek átfogó ismeretekkel, amiket az ellenőrzés során, megpróbáltunk tisztázni.

Tapasztalatunk szerint az „Anyagmozgatás munkabiztonsági ellenőrzése” célvizsgálat a munkahelyi körülmények javításában a feltárt hiányosságok munkáltatói megszüntetésére irányuló törekvések miatt a megfelelő szemlélet kialakítása terén jelentős szerepet játszott. Az ellenőrzések lefolytatása utáni összegzés tapasztalata alapján elmondható, hogy pozitív megítélésű volt az „Kézi és gépi anyagmozgatási tevékenységek munkavédelmi célvizsgálata” valamennyi ellenőrzése. Azonban a mai munkahelyeken, ahol lehetett, a nehéz fizikai munkát (pl. kézi anyagmozgatás) a gépesítéssel már kiváltották a munkáltatók. Jellemző megterhelés jelenleg a monoton szalagmunka, ami az ismétlődő jellege miatt okozhat egészségkárosodást, illetve a nem közkedvelt, nehezen gépesíthető mezőgazdasági munka az éghajlatváltozás miatt fokozott terhelést okoz.

Az OKJ-s képzést megszűnését követően hatályba lépő a közúti közlekedési ágazatban használt gépek kezelőinek képzéséről és vizsgáztatásáról szóló 54/2021. (XI. 5.) ITM rendelet értelmezése sok esetben problémát jelentett. A munkáltatók többsége nem tudta pontosan értelmezni, hogy az új jogszabály hatályba lépésével egyidejűleg a korábban megszerzett kezelői képesítések érvényesek-e, vagy sem, illetve, hogy minden gépkezelőnek ismételt vizsgát kell-e tennie.

A SARS-CoV-2 vírus által okozott COVID-19 munkahelyen történő megelőzése érdekében tett munkáltatói intézkedések igen változatos képet mutattak. A kormánytisztviselők a célvizsgálat során vizsgálták a személyi higiéniével összefüggő munkavédelmi követelmények teljesülését is, úgymint a kézmosás és kézfertőtlenítés tárgyi feltételeinek munkáltatói biztosítását, azt, hogy a járvánnyal összefüggésben a munkáltatómeghatározott-e a munkavállalókra vonatkozóan magatartási szabályokat és azokról munkavédelmi kiegészítő oktatás keretében tájékoztatta-e a munkavállalókat.

Van olyan, ahol a szervezési intézkedéseket nehezen vagy egyáltalán nem tudták betartatni a munkáltatók, egyes munkavállalók hozzáállása miatt.

Több munkáltatónál testhőmérséklet ellenőrzés után engedték be a dolgozókat a munkaterületre. A portaszolgálat mellett kiépített beléptető rendszer mellett helyezték el a kézfertőtlenítőt, a mobil illemhelyeknél kialakított kézmosó virucid hatású kézfertőtlenítő szer adagolóval lett ellátva. Továbbá írásban meghatározták a megelőzési szabályokat, (fizikai távolságtartás, személyi higiénés szabályok, hagyományos üdvözlési formák kerülése stb.) melyek a munkaterületen kifüggesztésre is kerültek. Több esetben az ezzel összefüggő munkavédelmi oktatás is dokumentált volt. Általános, kötelező maszkviselést nem írtak elő a fizikai munkát végző munkavállalók részére.

Pozitív tapasztalat volt, hogy a munkavédelmi ellenőrzéseket, illetve intézkedéseket követően a munkáltatók írásban – esetenként fényképpel is alátámasztva – tájékoztatták a munkavédelmi hatóságot arról, hogyan és milyen formában szüntették meg a szabálytalanságokat. Több esetben, még a hatósági ellenőrzéskor pótolták a hiányosságait.